

Υπόθεση C-535/19**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου****Ημερομηνία καταθέσεως:**

12 Ιουλίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Augstākā tiesa (Senāts) (Ανώτατο Δικαστήριο, Λεττονία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

9 Ιουλίου 2019

Αναιρεσείων:

A

Αναιρεσίβλητο:

Veselības ministrija (Υπουργείο Υγείας)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Διαδικασία αναίρεσης της απόφασης των εθνικών αρχών περί μη εγγραφής αλλοδαπού πολίτη στο μητρώο δικαιούχων υπηρεσιών υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού και άρνησης χορήγησης σε αυτόν της ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθένειας.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ερμηνεύσει τον κανονισμό 883/2004 και την οδηγία 2004/38, καθώς και τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ, 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ, προκειμένου να αποσαφηνιστούν, αφενός, η δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 στις υπηρεσίες δημόσιας υγειονομικής περιθάλψεως και, αφετέρου, οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων κράτος μέλος μπορεί να αρνηθεί την πρόσβαση αλλοδαπού —άνεργου πολίτη της Ένωσης— στην υγειονομική περίθαλψη. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν επιτρέπεται να μην αναγνωρίζεται το δικαίωμα του εν λόγω προσώπου να λάβει υπηρεσίες

υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού κάθε εμπλεκόμενου κράτους μέλους.

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η δημόσια υγειονομική περίθαλψη εμπίπτει στην έννοια των «παροχών ασθένειας» του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 883/2004;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, δικαιούνται τα κράτη μέλη, δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού 883/2004 και του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38, προκειμένου να αποφεύγουν τα δυσανάλογα αιτήματα κοινωνικών παροχών που προβλέπονται για τη διασφάλιση της υγειονομικής περιθάλψεως, να αρνούνται τις παροχές αυτές, οι οποίες χορηγούνται στους υπηκόους τους και στα μέλη της οικογενείας πολίτη της Ένωσης έχοντας την ιδιότητα του εργαζομένου οι οποίοι ευρίσκονται στην ίδια κατάσταση, στους πολίτες της Ένωσης που κατά τον συγκεκριμένο χρόνο δεν έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου;
- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, δικαιούνται τα κράτη μέλη, δυνάμει των άρθρων 18 και 21 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38, προκειμένου να αποφεύγουν τα δυσανάλογα αιτήματα κοινωνικών παροχών που προβλέπονται για τη διασφάλιση της υγειονομικής περιθάλψεως, να αρνούνται τις παροχές αυτές, οι οποίες χορηγούνται στους υπηκόους τους και στα μέλη της οικογενείας πολίτη της Ένωσης έχοντας την ιδιότητα του εργαζομένου οι οποίοι ευρίσκονται στην ίδια κατάσταση, στους πολίτες της Ένωσης που κατά τον συγκεκριμένο χρόνο δεν έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου;
- 4) Συνάδει προς το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 κατάσταση στην οποία δεν αναγνωρίζεται σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος ασκεί το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, το δικαίωμα σε υπηρεσίες δημόσιας υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού σε κάθε κράτος μέλος που εμπλέκεται στην υπό κρίση υπόθεση;
- 5) Συνάδει προς το άρθρο 18, το άρθρο 20, παράγραφος 1, και το άρθρο 21 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατάσταση στην οποία δεν αναγνωρίζεται σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος ασκεί το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, το δικαίωμα σε υπηρεσίες δημόσιας υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού σε κάθε κράτος μέλος που εμπλέκεται στην υπό κρίση υπόθεση;
- 6) Έχει η νομιμότητα της διαμονής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2004/38 την έννοια ότι παρέχει σε ένα πρόσωπο δικαίωμα

προσβάσεως στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης καθώς και την έννοια ότι μπορεί να συνιστά λόγο αποκλεισμού του προσώπου από την κοινωνική ασφάλιση; Ειδικότερα, στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να θεωρηθεί ότι το γεγονός ότι ο αιτών διαθέτει πλήρη ασφάλεια ασθενοίας, η οποία είναι μία εκ των προϋποθέσεων της νομιμότητας της διαμονής βάσει της οδηγίας 2004/38, μπορεί να δικαιολογήσει την άρνηση υπαγωγής του στο σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού;

Νομικό πλαίσιο της Ένωσης

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρθρο 18, άρθρο 20, παράγραφος 1, άρθρο 20, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', άρθρο 21 και άρθρο 168, παράγραφος 7.

Οδηγία 2004/38/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών. Αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 3, 4 και 10. Άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 2, και άρθρο 24.

Κανονισμός 883/2004 για το[ν] συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας. Αιτιολογική σκέψη 45. Άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', και παράγραφος 5, άρθρο 4 και άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε'.

Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- της 27ης Μαρτίου 1985, Hoeckx (C-249/83, EU:C:1985:139) σκέψη 12·
- της 27ης Μαρτίου 1985, Scriver και Cole (C-122/84, EU:C:1985:145), σκέψη 19·
- της 12ης Ιουνίου 1986, Ten Holder (C-302/84, EU:C:1986:242), σκέψη 21·
- της 16ης Ιουλίου 1992, Hughes (C-78/91, EU:C:1992:331), σκέψη 17·
- της 11ης Ιουλίου 1996, Otte κατά Γερμανίας (C-25/95, EU:C:1996:295), σκέψη 22·
- της 5ης Ιουνίου 1997, Land Nordrhein-Westfalen κατά Uecker και Jacquet κατά Land Nordrhein-Westfalen (C-64/96, EU:C:1997:285), σκέψη 23·
- της 5ης Μαρτίου 1998, Molenaar (C-160/96, EU:C:1998:84), σκέψεις 19, 20 και 21·
- της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458), σκέψη 31·
- της 11ης Ιουλίου 2002, D'Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432), σκέψη 28·

της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, Baumbast και R (C-413/99, EU:C:2002:493), σκέψεις 84 κ. επ., σκέψη 91·

της 7ης Νοεμβρίου 2002, Maaheimo (C-333/00, EU:C:2002:641), σκέψη 23·

της 2ας Οκτωβρίου 2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539), σκέψη 26·

της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, Trojani (C-456/02, EU:C:2004:488), σκέψεις 31 κ. επ.·

της 19ης Οκτωβρίου 2004, Zhu και Chen (C-200/02, EU:C:2004:639), σκέψη 32·

της 15ης Μαρτίου 2005, Bidar (C-209/03, EU:C:2005:169), σκέψη 33·

της 12ης Ιουλίου 2005, Schempp (C-403/03, EU:C:2005:446), σκέψεις 17, 18 και 20·

της 18ης Ιουλίου 2006, De Cuyper (C-406/04, EU:C:2006:491), σκέψη 23·

της 1ης Απριλίου 2008, Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon (C-212/06, EU:C:2008:178), σκέψη 39·

της 22ας Μαΐου 2008, Nerkowska (C-499/06, EU:C:2008:300), σκέψεις 26 και 29·

της 25ης Ιουλίου 2008, Metock κ.λπ. (C-127/08, EU:C:2008:449), σκέψη 82·

της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117), σκέψη 43·

της 5ης Μαΐου 2011, McCarthy (C-434/09, EU:C:2011:277), σκέψη 39·

της 30ής Ιουνίου 2011, da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439), σκέψεις 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία και 41·

της 24ης Απριλίου 2012, Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233), σκέψη 86·

της 21ης Φεβρουαρίου 2013, N. (C-46/12, EU:C:2013:97), σκέψεις 27 και 28·

της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, Brey (C-140/12, EU:C:2013:565), σκέψεις 46, 70 και 71·

της 11ης Νοεμβρίου 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), σκέψεις 59 και 60·

της 26ης Φεβρουαρίου 2015, Martens (C-359/13, EU:C:2015:118), σκέψη 25·

της 15ης Σεπτεμβρίου 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), σκέψη 62·
προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση αυτή, σημείο 85·

της 16ης Σεπτεμβρίου 2015, Επιτροπή κατά Σλοβακίας (C-433/13, EU:C:2015:602), σκέψεις 70, 71 και 73·

της 25ης Φεβρουαρίου 2016, García Nieto κ.λπ. (C-299/14, EU:C:2016:114), σκέψεις 38 και 50·

της 14ης Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-308/14, EU:C:2016:436), σκέψη 76·

της 30ής Μαΐου 2018, Czenwiński (C-517/16, EU:C:2018:350), σκέψη 33·

της 25ης Ιουλίου 2018, A (C-679/16, EU:C:2018:601), σκέψεις 33, 56, 57 και 60·

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα [M. Wathelet], της 26ης Ιουλίου 2017, στην υπόθεση Gusa (C-442/16, EU:C:2017:607), σημείο 52.

Βασικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Ārstniecības likums (νόμος περί ιατρικής περιθάλψεως) (σε ισχύ έως την 31η Δεκεμβρίου 2017), άρθρο 17.

Veselības aprūpes finansēšanas likums (νόμος περί χρηματοδοτήσεως της υγειονομικής περιθάλψεως) (σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2018), άρθρα 7, 9 και 11.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Ο αναιρεσείων είναι Ιταλός υπήκοος, σύζυγος Λεττονής υπηκόου. Στα τέλη του 2015 ή τον Ιανουάριο του 2016, ο αναιρεσείων αναχώρησε από την Ιταλία και μετεγκαταστάθηκε στη Λεττονία για να ζήσει εκεί με την οικογένειά του. Ο αναιρεσείων προτίθεται να παραμείνει επί μακρόν στη Λεττονία για να φροντίζει τα τέκνα του. Ο αναιρεσείων έχει δηλώσει ως τόπο κατοικίας του τη Λεττονία. Ο αναιρεσείων βεβαιώνει ότι είναι μηχανικός υψηλής ειδίκευσεως και αναζητούσε εργασία όταν κατέθεσε την προσφυγή. Κατ' αυτόν, η αναζήτηση εργασίας πρέπει να θεωρηθεί ένδειξη της επιθυμίας του να ενταχθεί στη λεττονική κοινωνία και να καταστεί πλήρες μέλος αυτής όπως οι Λεττονοί υπήκοοι. Επί του παρόντος, ο αναιρεσείων τελεί σε σχέση εργασίας. Η κατοικία του αναιρεσειόντος στη Λεττονία βασίζεται σε βεβαίωση εγγραφής πολίτη της Ένωσης, η οποία, κατά το λεττονικό δίκαιο, θεωρείται άδεια προσωρινής διαμονής.
- 2 Στα τέλη του 2015, ο αναιρεσείων ενημέρωσε τις αρμόδιες ιταλικές αρχές για τη μετεγκατάστασή του στη Λεττονία. Ως εκ τούτου, ο αναιρεσείων καταχωρίστηκε στο μητρώο «A.I.R.E.» (Anagrafe degli Italiani Residenti all'Estero) των Ιταλών υπηκόων που διαμένουν στο εξωτερικό· σε αυτό καταχωρίζονται τα πρόσωπα τα οποία αναχωρούν από την Ιταλία με σκοπό να διαμείνουν εκτός της χώρας για διάστημα άνω των 12 μηνών. Δεδομένου ότι έχουν τον τόπο κατοικίας τους στο

εξωτερικό, τα πρόσωπα που καταχωρίζονται στο μητρώο αυτό δεν έχουν δικαίωμα προσβάσεως στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη στην Ιταλία.

- 3 Στις 22 Ιανουαρίου 2016, ο αναιρεσείων ζήτησε από τη Latvijas Nacionālais veselības dienests (Λεττονική Εθνική Υπηρεσία Υγείας) την εγγραφή του στο μητρώο δικαιούχων υπηρεσιών υγειονομικής περιθάλψεως και τη χορήγηση σε αυτόν της ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθενείας. Με απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2016, η Latvijas Nacionālais veselības dienests (Λεττονική Εθνική Υπηρεσία Υγείας) αρνήθηκε να εγγράψει τον αναιρεσείοντα στο μητρώο και αρνήθηκε να του χορηγήσει την κάρτα. Με απόφαση της 8ης Ιουλίου 2016, το Veselības ministrija (Υπουργείο Υγείας) επικύρωσε την απόφαση της Latvijas Nacionālais veselības dienests (Λεττονικής Εθνικής Υπηρεσίας Υγείας), επισημαίνοντας ότι από το άρθρο 17, πρώτο εδάφιο, του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως προκύπτει ότι οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι δεν ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα εξαιρούνται από τις κατηγορίες προσώπων που μπορούν να λάβουν υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων δεν ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στη Λεττονία και ότι είναι Ιταλός υπήκοος ο οποίος διαμένει στη Λεττονία βάσει βεβαιώσεως εγγραφής πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο αναιρεσείων δεν εμπίπτει στις κατηγορίες προσώπων που μνημονεύονται στο άρθρο 17 του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως, στις οποίες οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Δυνάμει του άρθρου 17, πέμπτο εδάφιο, του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως, ο αναιρεσείων οφείλει να πληρώσει για την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών.
- 4 Ο αναιρεσείων άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης του Veselības ministrija (υπουργείου Υγείας) ενώπιον του Administratīvā rajona tiesa (πρωτοβάθμιου διοικητικού δικαστηρίου, Λεττονία), το οποίο απέρριψε την προσφυγή του.
- 5 Αφού εξέτασε κατ' έφεση την υπόθεση, το Administratīvā apgabaltiesa (δευτεροβάθμιο διοικητικό δικαστήριο, Λεττονία) απέρριψε την προσφυγή με απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2018 για τους λόγους που εκτίθενται κατωτέρω.
- 6 Ο αναιρεσείων είναι πολίτης της Ένωσης ο οποίος δεν ασκεί οικονομικές δραστηριότητες και του οποίου η κατοικία ευρίσκεται στη Λεττονία. Επομένως, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε', του κανονισμού 883/2004, στην υπό κρίση υπόθεση εφαρμόζεται η λεττονική νομοθεσία, περιλαμβανομένου του άρθρου 17 του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως. Ο αναιρεσείων δεν εμπίπτει στις κατηγορίες προσώπων που μνημονεύονται στο άρθρο 17 του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως, για τις οποίες η παροχή υγειονομικών υπηρεσιών επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, και τούτο, βάσει του άρθρου 17, πέμπτο εδάφιο, του εν λόγω νόμου, συνεπάγεται ότι ο αναιρεσείων πρέπει να πληρώσει προκειμένου να λάβει τις υπηρεσίες αυτές.
- 7 Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του άρθρου 14, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38, καθώς και της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τη διάρκεια διαστήματος ανώτερου

των τριών μηνών και κατώτερου των πέντε ετών, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να αναγνωρίζουν σε υπήκοο άλλου κράτους μέλους το δικαίωμα σε παροχές κοινωνικής πρόνοιας. Θεμιτός σκοπός της ρύθμισης αυτής είναι η προστασία των οικονομικών συμφερόντων του κράτους μέλους υποδοχής. Ο αναιρεσείων επιθυμεί να λαμβάνει πλήρεις υγειονομικές υπηρεσίες στη Λεττονία, αλλά δεν πληροί καμία από τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον κανονισμό 883/2004 (ούτε αυτές του άρθρου 17 ούτε αυτές του άρθρου 12 ή ούτε αυτές των άρθρων 23 έως 26) προκειμένου να έχει το δικαίωμα αυτό.

- 8 Από το άρθρο 168, παράγραφος 7, ΣΛΕΕ και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτει ότι η Λεττονία δικαιούται να θεσπίζει ειδικές διατάξεις για το λεττονικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και ότι το εν λόγω σύστημα δεν μπορεί να θεωρείται λόγος διάκρισης απλώς και μόνον επειδή έχει επιζήμιες συνέπειες για τον αναιρεσείοντα. Τόσο η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και αυτή του *Satversmes tiesa* (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Λεττονία) δέχονται παγίως ότι η Λεττονία έχει τη διακριτική ευχέρεια να καθορίζει, όταν οι δημόσιοι πόροι είναι περιορισμένοι, τις κατηγορίες προσώπων στις οποίες παρέχονται υγειονομικές υπηρεσίες με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.
- 9 Καίτοι ο αναιρεσείων διαμένει νομίμως στη Λεττονία, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, και μπορεί βασίμως να επικαλεστεί την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που προβλέπεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, η διαφορετική μεταχείριση είναι δικαιολογημένη, καθόσον βασίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία και έχει ως θεμιτό σκοπό την προστασία των δημοσίων οικονομικών και του δικαιώματος άλλων προσώπων να λαμβάνουν υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Εξάλλου, στην υπό κρίση υπόθεση, η μεταχείριση αυτή έχει επίσης αναλογικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι το κράτος μέλος διασφαλίζει στον αναιρεσείοντα την παροχή επειγουσών ιατρικών υπηρεσιών, το ποσό της ασφάλισης υγείας δεν είναι υπέρμετρα υψηλό και η κατάσταση αυτή διατηρείται μόνον έως ότου ο ενδιαφερόμενος αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής (στο πέρας πενταετούς χρονικού διαστήματος).
- 10 Βάσει της λεττονικής νομοθεσίας, την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας μπορούν να αποκτήσουν μόνον τα πρόσωπα που δικαιούνται να λαμβάνουν υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Ως εκ τούτου, ο αναιρεσείων δεν μπορεί να αποκτήσει την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας.
- 11 Η ιδιότητα του αναιρεσείοντος ως πολίτη της Ένωσης δεν είναι συγκρίσιμη με την ιδιότητα του Λεττονού υπηκόου και, για τον λόγο αυτόν, ο αναιρεσείων δεν έχει τα ίδια δικαιώματα με τους Λεττονούς υπηκόους. Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων δεν έχει απόλυτο χαρακτήρα· το κράτος μέλος υποδοχής δικαιούται να εφαρμόζει διαφορετικούς κανόνες στους υπηκόους του, βασιζόμενο σε αντικειμενικά στοιχεία της νομοθεσίας του κράτους αυτού, και να προστατεύει

τα συμφέροντά του ως κράτος υποδοχής, ούτως ώστε οι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους να μην συνιστούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

- 12 Δεν μπορεί να γίνεται σύγκριση μεταξύ μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που εργάζεται στη Λεττονία (το οποίο δικαιούται να λάβει υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, βάσει του άρθρου 17, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως) και μέλους της οικογένειας Λεττονού υπηκόου που εργάζεται στη Λεττονία (το οποίο δεν δικαιούται να λάβει υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού). Το γεγονός ότι Λεττονός υπήκοος εργάζεται στη Λεττονία δεν συνεπάγεται την ύπαρξη διασυνοριακών στοιχείων και στην περίπτωση αυτή οι Λεττονοί υπήκοοι δεν ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας. Εξάλλου, όταν ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, οι πολίτες της Ένωσης υπόκεινται σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες εξαρτώνται επίσης από το αν ο πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασκεί ή όχι μισθωτή δραστηριότητα στο κράτος διαμονής.
- 13 Ο αναιρεσείων άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Senāts (Ανωτάτου Δικαστηρίου) κατά της απόφασης του Administratīvā apgabaltiesa (δευτεροβάθμιου διοικητικού δικαστηρίου).

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 14 Κατά τον αναιρεσείοντα, το Administratīvā apgabaltiesa (δευτεροβάθμιο διοικητικό δικαστήριο) έσφαλε κατά την εφαρμογή της εννοίας της «κοινωνικής πρόνοιας» στην περίπτωση του. Ο αναιρεσείων επιθυμούσε να αποκτήσει δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, όχι στην κοινωνική πρόνοια.
- 15 Ο αναιρεσείων διατείνεται ότι το Administratīvā apgabaltiesa (δευτεροβάθμιο διοικητικό δικαστήριο) αντιλήφθηκε εσφαλμένα τη σχέση που υφίσταται μεταξύ της οδηγίας 2004/38 και του κανονισμού 883/2004, εκτιμώντας εσφαλμένα ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 εφαρμόζεται στο δικαίωμα κοινωνικής ασφάλισης που ζήτησε να αποκτήσει ο αναιρεσείων.
- 16 Κατά τον αναιρεσείοντα, το Administratīvā apgabaltiesa (δευτεροβάθμιο διοικητικό δικαστήριο) έσφαλε εκτιμώντας ότι η διαφορετική μεταχείριση που προκύπτει από την οδηγία 2004/38 σε σχέση με το δικαίωμα πολίτη της Ένωσης που δεν ασκεί οικονομικές δραστηριότητες να λαμβάνει παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης επεκτείνεται στο δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Βάσει του κανονισμού 883/2004, ο αναιρεσείων υπόκειται στη λεττονική νομοθεσία όσον αφορά το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Κατά το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004, οι πολίτες της Ένωσης που δεν ασκούν οικονομικές δραστηριότητες σε κράτος μέλος έχουν δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, ήτοι στις υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

- 17 Ο θεμιτός σκοπός του περιορισμού του δικαιώματος των πολιτών της Ένωσης που δεν ασκούν οικονομικές δραστηριότητες στην κοινωνική πρόνοια σε άλλα κράτη μέλη της Ένωσης αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες εξετάζεται το κατά πόσον ο πολίτης της Ένωσης πληροί κατ' αρχάς τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38. Εάν αυτές δεν πληρούνται, δεν εξετάζονται οι περιορισμοί στο δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης και της κοινωνικής πρόνοιας.
- 18 Η διαφορετική μεταχείριση του αναιρεσιόντος, κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 883/2004, δεν έχει αναλογικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι ο αναιρεσιών δεν μπορεί να λάβει υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού ούτε στην Ιταλία ούτε στο κράτος στο οποίο έχει επί του παρόντος τον τόπο συνήθους διαμονής του και το κέντρο των ενδιαφερόντων του. Ο αναιρεσιών δεν επιθυμεί να επωφεληθεί του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά να επανενωθεί με την οικογένειά του.
- 19 Έστω και αν ήθελε υποτεθεί ότι εφαρμόζεται στον αναιρεσιόντα η έννοια της «κοινωνικής πρόνοιας», δεν επιτρέπεται η αυτόματη μη αναγνώριση του δικαιώματος αυτού σε πολίτη της Ένωσης ο οποίος δεν ασκεί οικονομική δραστηριότητα χωρίς να εξεταστούν οι κρίσιμες πραγματικές περιστάσεις, υπό το πρίσμα της ένταξής του στην κοινωνία ή δια της αναλύσεως την αναλογικότητα της παροχής που χορηγείται στον ενδιαφερόμενο σε σχέση με το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους στο σύνολό του.
- 20 Η εγγύηση της ίσης μεταχείρισης των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα εξαρτάται μόνον από το αν αυτοί πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 όταν διαμένουν σε συγκεκριμένη χώρα. Αυτό προκύπτει τόσο από το άρθρο 18 ΣΛΕΕ όσο και από το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 και το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 21 Στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να αποσαφηνιστεί αν ο αναιρεσιών στερήθηκε βασίμως του δικαιώματος να λάβει υπηρεσίες ιατρικής περιθάλψεως (υγειονομική περίθαλψη) με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, βάσει του άρθρου 17 του νόμου περί ιατρικής περιθάλψεως (νυν άρθρα 9 και 11 του νόμου περί χρηματοδοτήσεως της υγειονομικής περιθάλψεως), με το οποίο μεταφέρθηκε στη λεττονική έννομη τάξη το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38.
- 22 Καίτοι, όπως επισημαίνει ο αναιρεσιών, αυτός τελεί επί του παρόντος σε σχέση εργασίας, έχει το δικαίωμα να ζητήσει να καθοριστεί αν έπρεπε να εκδοθεί απόφαση η οποία θα έκανε δεκτό το αίτημά του, μεταξύ άλλων, προκειμένου να αποφευχθεί η επανάληψη παρόμοιας κατάστασης στο μέλλον. Το συμφέρον αυτό πρέπει να αναγνωρισθεί ως έννομο συμφέρον για τη συνέχιση της διαδικασίας.

- 23 Κατά το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο), η υπόθεση αυτή εμφανίζει ενδιαφέρον σε σχέση με σειρά θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά πρώτον, με την ιθαγένεια της Ένωσης (άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ). Κατά δεύτερον, με την ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής, θεμελιώδη αρχή η οποία απορρέει από την ιθαγένεια της Ένωσης [άρθρο 20, παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ και άρθρο 21 ΣΛΕΕ]. Κατά τρίτον, με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας (άρθρο 18 ΣΛΕΕ).
- 24 Όσον αφορά την οδηγία 2004/38 και τον κανονισμό 883/2004, οι σκοποί των κανονιστικών αυτών πράξεων συνδέονται στενά με το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης.
- 25 Από τις τέσσερις πρώτες αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 2004/38, καθώς και από το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, προκύπτει ότι κύριος σκοπός της οδηγίας είναι η διευκόλυνση και η ενθάρρυνση της άσκησης του θεμελιώδους δικαιώματος των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών (απόφαση Brey, σκέψη 71· βλ. επίσης απόφαση Metock κ.λπ., σκέψη 82). Ο σκοπός αυτός αντικατοπτρίζεται, εξάλλου, στον τίτλο της οδηγίας.
- 26 Σκοπός της έκδοσης του κανονισμού 883/2004 ήταν ο συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας των κρατών μελών, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων μπορεί να ασκείται αποτελεσματικά (αιτιολογική σκέψη 45 του κανονισμού 883/2004) και συμβάλλει στη βελτίωση του επιπέδου ζωής και των συνθηκών εργασίας (αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού) (απόφαση Brey, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Ένας άλλος σκοπός εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2004/38: οι απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής δεν θα πρέπει, ωστόσο, να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής προνοίας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την αρχική περίοδο διαμονής τους. Εντούτοις, ο δεύτερος αυτός σκοπός υφίσταται μόνον ως αποτέλεσμα του πρώτου: εφόσον σκοπός της οδηγίας είναι η διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος διαμονής, τα κράτη μέλη έκριναν ότι ήταν απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι η οικονομική επιβάρυνση που συνεπάγεται η ελευθερία αυτή είναι οριοθετημένη (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Wathelet στην υπόθεση Gusa, σημείο 52).
- 28 Λαμβανομένης υπόψη της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των κρατών μελών, η οδηγία θεσπίζει σειρά προϋποθέσεων και ορίων, επιτρεπόμενων από τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, στην ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην υπό κρίση υπόθεση, η κρίσιμη προϋπόθεση προκειμένου πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος δεν ασκεί οικονομικές δραστηριότητες να αποκτήσει δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής (για περισσότερους από τρεις μήνες) είναι η προβλεπόμενη στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, ήτοι, να διαθέτει επαρκείς πόρους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνει κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής

του το σύστημα κοινωνικής προνοίας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας.

- 29 Οι αρμόδιες αρχές εφάρμοσαν στην υπό κρίση υπόθεση τόσο τις διατάξεις της οδηγίας 2004/38 όσο και εκείνες του κανονισμού 883/2004. Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) δεν τρέφει αμφιβολίες όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2004/38, αλλά εκτιμά ότι πρέπει να αποσαφηνιστεί **αν ο κανονισμός 883/2004 τυγχάνει όντως εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση.**
- 30 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι η διάκριση μεταξύ των παροχών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 και εκείνων που εκφεύγουν του πεδίου αυτού στηρίζεται ουσιαστικά στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, ιδίως στον σκοπό και στις προϋποθέσεις χορήγησής της, και όχι στο αν μια παροχή χαρακτηρίζεται ή όχι από την εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως (αποφάσεις Molenaar, σκέψη 19, Επιτροπή κατά Σλοβακίας, σκέψη 70, και Czenwiński, σκέψη 33).
- 31 Κατά πάγια νομολογία, μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών, λόγω της συνδρομής κατάστασης καθοριζόμενης από τον νόμο και εφόσον αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 κινδύνους (αποφάσεις da Silva Martins, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και Επιτροπή κατά Σλοβακίας, σκέψη 71).
- 32 Κατά πάγια νομολογία, η πρώτη από τις δύο προϋποθέσεις πληρούται εφόσον η παροχή χορηγείται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, η συνδρομή των οποίων παρέχει το δικαίωμα λήψεώς της χωρίς η αρμόδια αρχή να δύναται να λάβει υπόψη άλλες προσωπικές περιστάσεις (αποφάσεις Hughes, σκέψη 17· Molenaar, σκέψη 21· Maaheimo, σκέψη 3· De Cuypere, σκέψη 23, Επιτροπή κατά Σλοβακίας, σκέψη 73, και A, σκέψη 34).
- 33 Δεδομένου ότι οι δύο προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς, η μη εκπλήρωση οιασδήποτε εξ αυτών έχει ως αποτέλεσμα να μην εμπίπτει η επίμαχη παροχή στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 (απόφαση A, σκέψη 33). Δεδομένου ότι η απαρίθμηση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 είναι διεξοδική, παροχή η οποία δεν αφορά την κάλυψη ενός εκ των κινδύνων που μνημονεύονται στο εν λόγω άρθρο δεν εμπίπτει, σε καμία περίπτωση, στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 (αποφάσεις Hoeckx, σκέψη 12· Scrivner και Cole, σκέψη 19· Otte κατά Γερμανίας, σκέψη 22· Molenaar, σκέψη 20, και da Silva Martins, σκέψη 41).
- 34 Επί του παρόντος, το λεττονικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως βασίζεται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού και χρηματοδοτείται από τους εισπραττόμενους φόρους. Από το 2018, χρηματοδοτείται επίσης από υποχρεωτικές εισφορές στην κρατική κοινωνική ασφάλιση. Πηγές χρηματοδότησης της υγειονομικής

περιθάλψεως είναι επίσης η συμμετοχή των ασθενών, οι πόροι προαιρετικής ασφάλισης, η χρηματοδότηση με επιβάρυνση των δημοτικών προϋπολογισμών δυνάμει δημοτικών διατάξεων, τα έσοδα των υγειονομικών ιδρυμάτων και οι ιδιωτικές επενδύσεις σε ιατρικά κέντρα. Γενικά, η χρηματοδότηση της υγειονομικής περιθάλψεως στη Λεττονία έχει κυρίως δημόσιο χαρακτήρα. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επί του παρόντος το σύστημα υγείας στη Λεττονία μπορεί να χαρακτηριστεί ως εθνικό σύστημα υποχρεωτικής ασφάλισης ασθενείας· ο νόμος περί γενικού κρατικού προϋπολογισμού για το επίμαχο έτος προβλέπει το ποσό της χρηματοδότησής του.

- 35 Βάσει της λεττονικής νομοθεσίας, διάφορες κατηγορίες προσώπων, προβλεπόμενες από τον νόμο, μπορούν να λάβουν υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Οι υπόλοιποι κάτοικοι Λεττονίας μπορούν να λάβουν υπηρεσίες ιατρικής περιθάλψεως καταβάλλοντας το τίμημα που ορίζει το υγειονομικό ίδρυμα ή τις αμοιβές που καθορίζονται για τις υπηρεσίες ειδικού.
- 36 Οι πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι δεν ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στη Λεττονία δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες προσώπων που μπορούν να λάβουν υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.
- 37 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, οι υγειονομικές υπηρεσίες παρέχονται σε κάθε κάτοικο της Λεττονίας ο οποίος εμπίπτει σε οποιαδήποτε από τις προβλεπόμενες από τον νόμο κατηγορίες, ανεξαρτήτως των οικονομικών δυνατοτήτων του. Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της υπαγωγής προσώπου σε οποιαδήποτε κατηγορία είναι σαφώς αντικειμενικά και αφορούν τα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληροί το πρόσωπο αυτό για να καταχωριστεί στο μητρώο δικαιούχων υγειονομικών υπηρεσιών και, επομένως, για να λαμβάνει υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Δεν προκύπτει από τη νομοθεσία ότι η αρμόδια αρχή έχει το δικαίωμα ή την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη οποιεσδήποτε άλλες προσωπικές περιστάσεις. Ως εκ τούτου, η παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περιθάλψεως (ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως σε είδος) θα μπορούσε να πληροί την πρώτη προϋπόθεση εφαρμογής του κανονισμού 883/2004. Ομοίως, οι υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως θα μπορούσαν να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 883/2004.
- 38 Την εφαρμογή του κανονισμού 883/2004 επιβεβαιώνει, μεταξύ άλλων περιστάσεων, η φύση του εντύπου S1, το οποίο θεσπίστηκε βάσει του κανονισμού αυτού και το οποίο χορηγείται όταν υπήκοος κράτους μέλους κατοικεί σε χώρα άλλη από εκείνη στην οποία είναι ασφαλισμένος. Στην περίπτωση αυτή, το πρόσωπο και τα μέλη της οικογένειάς του δικαιούνται όλες τις παροχές υπό μορφή υπηρεσιών (όπως υγειονομική περίθαλψη) οι οποίες προβλέπονται από τη νομοθεσία της χώρας κατοικίας τους ωσάν να ήταν ασφαλισμένοι στη χώρα αυτή. Πάντως, εν προκειμένω, ο αναιρεσείων δεν έλαβε το έντυπο αυτό. Εντούτοις,

όπως προκύπτει από τη δικογραφία, αυτό οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο γεγονός ότι η αρμόδια ιταλική αρχή εκτίμησε ότι ο αναιρεσείων δεν θα πρέπει να υπάγεται στο σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, λόγω της μετεγκατάστασής του στη Λεττονία, και, για τον λόγο αυτό, δεν θα πρέπει να χορηγηθεί στον αναιρεσείοντα το εν λόγω έντυπο. Στην υπό κρίση υπόθεση, σημασία έχει επίσης το έντυπο E104 το οποίο περιέχει πληροφορίες σχετικά με τις περιόδους ασφάλισης του προσώπου στη χώρα που χορηγεί το έντυπο (εν προκειμένω, στην Ιταλία).

- 39 Ταυτόχρονα, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 5, του κανονισμού 883/2004 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του την κοινωνική πρόνοια και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.¹
- 40 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να αποσαφηνιστεί αν ο κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 τυγχάνει εφαρμογής στις υπηρεσίες υγειονομικής περιθάλψεως .
- 41 **Στην περίπτωση που ο κανονισμός 883/2004 τυγχάνει εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση, επισημαίνονται τα ακόλουθα.**
- 42 Σκοπός του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε', του κανονισμού 883/2004 είναι ο καθορισμός της εθνικής νομοθεσίας που εφαρμόζεται στη λήψη των παροχών κοινωνικής ασφάλισης που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, όταν οι διατάξεις του ως άνω άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού δεν εφαρμόζονται σε ένα πρόσωπο και ειδικότερα σε πρόσωπο το οποίο δεν ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε', του κανονισμού 883/2004 αποβλέπει στην αποφυγή της ταυτόχρονης εφαρμογής περισσότερων εθνικών νομοθεσιών και των εντεύθεν δυναμένων να προκύψουν περιπλοκών, καθώς και στην αποφυγή του ενδεχομένου τα υπαγόμενα στο πεδίο εφαρμογής του προμνησθέντος κανονισμού πρόσωπα να στερούνται προστασίας σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης λόγω έλλειψης οποιασδήποτε εφαρμοστέας στην περίπτωσή τους νομοθεσίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Brey, σκέψεις 38 κ. επ.).
- 43 Το σύστημα κανόνων άρσεως των συγκρούσεων, το οποίο περιέχεται στον κανονισμό 883/2004, έχει ως αποτέλεσμα να αφαιρεί από τον νομοθέτη κάθε κράτους μέλους την εξουσία προσδιορισμού της έκτασης και των προϋποθέσεων εφαρμογής της εθνικής του νομοθεσίας, όσον αφορά τα πρόσωπα που υπόκεινται στον κανονισμό αυτό και το έδαφος εντός του οποίου οι εθνικές διατάξεις παράγουν τα αποτελέσματά τους (βλ. απόφαση Ten Holder, σκέψη 21).

¹ ΣτΜ: το λεττονικό κείμενο, μεταξύ άλλων, χρησιμοποιεί την, πιο στενή, έννοια της «ιατρικής περιθάλψεως», αντί της έννοιας της «ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως», που χρησιμοποιείται στην ελληνική απόδοση.

- 44 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι στον αναιρεσεύοντα δεν παρέχεται πρόσβαση ούτε στο ιταλικό ούτε στο λεττονικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, έχει δημιουργηθεί κατάσταση στην οποία ο αναιρεσειών στερείται πλήρως προστασίας στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα της άσκησης από τον αναιρεσειόντα του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας. Δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται η εξαίρεση προσώπου από τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως σε όλα τα εμπλεκόμενα στη συγκεκριμένη περίπτωση κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως προκύπτει από την προμνησθείσα νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε', του κανονισμού 883/2004 θεσπίστηκε ακριβώς για την αποφυγή των καταστάσεων αυτών. Ταυτόχρονα, δεν είναι καθόλου σαφές ποιο κράτος μέλος υπέπεσε σε σφάλμα κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας του: η Ιταλία, όταν εξαίρεσε τον αναιρεσειόντα από το σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως λόγω της μετεγκατάστασής του ή η Λεττονία, όταν δεν υπήγαγε τον αναιρεσειόντα στο εθνικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, επειδή αυτός δεν εργαζόταν στη Λεττονία κατά τον χρόνο υποβολής του σχετικού αιτήματος.
- 45 **Εάν οι διατάξεις του κανονισμού 883/2004 δεν έχουν εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση**, δεδομένου ότι ο αναιρεσειών είναι πολίτης της Ένωσης, θα πρέπει να εξακριβωθεί αν η προβλεπόμενη από τη λεττονική νομοθεσία λύση συνάδει προς τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ.
- 46 Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία εξασφαλίζει, εντός του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ίδια νομική μεταχείριση σε όσους εξ αυτών βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των συναφώς ρητά προβλεπομένων εξαιρέσεων (αποφάσεις Grzelczyk, σκέψη 31· D'Hoop, σκέψη 28, και N., σκέψη 27).
- 47 Αποφάνθηκε επίσης ότι κάθε πολίτης της Ένωσης μπορεί να επικαλείται την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας κατά το άρθρο 18 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε όλες τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Στις περιπτώσεις αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, όσες αφορούν την άσκηση της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών την οποία κατοχυρώνουν το άρθρο 20, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', και το άρθρο 21 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αποφάσεις N., σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και Dano, σκέψη 59).
- 48 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι εθνική ρύθμιση η οποία περιάγει σε δυσμενή θέση ορισμένους ημεδαπούς για τον λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που διασφαλίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το άρθρο 21, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αποφάσεις Martens, σκέψη 25, και A, σκέψη 60).

- 49 Στην απόφαση Trojani, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι, σε περίπτωση κατά την οποία πολίτης της Ένωσης διαθέτει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 18 ΣΛΕΕ προκειμένου να τύχει του ευεργετήματος κοινωνικής παροχής υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους ημεδαπούς (απόφαση Trojani, σκέψη 46).
- 50 Από την επίμαχη κατάσταση προκύπτει ενδεχόμενη σοβαρή προσβολή των δικαιωμάτων του αναιρεσείοντος, προσβολή η οποία περιορίζει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και του στερεί τα δικαιώματα σε σχέση με τα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει σειρά κανόνων συντονισμού όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική πρόνοια. Για τον λόγο και μόνον ότι είναι πολίτης της Ένωσης, ο αναιρεσείων έχει όντως δικαίωμα στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη, δικαίωμα το οποίο περιλαμβάνεται στο πεδίο των προμνησθέντων κανόνων. Επομένως, η ιδιότητα αυτή παρέχει στον αναιρεσείοντα το δικαίωμα να λαμβάνει τα πλεονεκτήματα που ζητεί. Ως εκ τούτου, καίτοι δεν υπάρχουν κανόνες του παράγωγου δικαίου, αρκεί το γεγονός ότι ο αναιρεσείων ζητεί υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, βασιζόμενος αποκλειστικά και μόνο στην ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.
- 51 Ειδικότερα, οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης δεν θα μπορούσαν να αναπτύξουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν υπήρχε ενδεχόμενο να αποτραπεί ο υπήκοος κράτους μέλους από τη χρήση τους εξαιτίας των κωλυμάτων που τίθενται στη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος λόγω κανονιστικής ρύθμισης του κράτους καταγωγής του, που τον αντιμετωπίζει δυσμενώς επειδή ακριβώς επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (αποφάσεις Martens, σκέψη 26, και A, σκέψη 61).
- 52 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι, εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας. Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει επισημάνει τον περιορισμένο χαρακτήρα της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών. Ειδικότερα, το άρθρο 20, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκρινίζει ρητώς ότι τα δικαιώματα που αυτό αναγνωρίζει ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που ορίζονται από τις Συνθήκες και από τα μέτρα που θεσπίζονται για την εφαρμογή τους. Δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών αναγνωρίζεται αποκλειστικώς υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή τους (αποφάσεις Brey, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία: Dano, σκέψη 60· Baumbest και R., σκέψεις 84 επ.· και Trojani, σκέψεις 31 επ.).

- 53 Περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας μπορεί να δικαιολογηθεί από πλευράς δικαίου της Ένωσης μόνον αν στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις γενικού συμφέροντος, ανεξάρτητες της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων, και εφόσον είναι ανάλογος προς τον σκοπό που θεμιτώς επιδιώκει το εθνικό δίκαιο. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ένα μέτρο είναι ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό όταν είναι πρόσφορο για την επίτευξη του σκοπού αυτού και, παράλληλα, δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο (αποφάσεις *Martens*, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και *A*, σκέψη 67).
- 54 Κατά την ιταλική έννομη τάξη, Ιταλός υπήκοος καταχωρισμένος στο εξωτερικό χάνει το δικαίωμα να λαμβάνει υγειονομική περίθαλψη από το εν λόγω κράτος στο εξωτερικό. Εάν η λεττονική νομοθεσία συνάδει προς τις διατάξεις της οδηγίας 2004/38 και του κανονισμού 883/2004, θα δημιουργηθεί κατάσταση στην οποία ο αναιρεσείων θα εξακολουθήσει να μην λαμβάνει υπηρεσίες δημόσιας υγειονομικής περιθάλψεως από κανένα από τα κράτη μέλη, κατάσταση η οποία αντιβαίνει, κατά το *Senāts* (Ανώτατο Δικαστήριο), στις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διασφαλίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.
- 55 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε την ευκαιρία να εξετάσει τα ζητήματα που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση της οδηγίας 2004/38 και του κανονισμού 883/2004. Κατά την άποψη του *Senāts* (Ανωτάτου Δικαστηρίου), η υπόθεση η οποία εμφανίζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της υπό κρίση διαφοράς είναι η υπόθεση *Brey*. Εντούτοις, έως τώρα δεν έχουν εξεταστεί ζητήματα τα οποία σχετίζονται άμεσα με την παροχή δημόσιας υγειονομικής περιθάλψεως στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κράτη μέλη στα οποία η εν λόγω υγειονομική περίθαλψη παρέχεται στους υπηκόους τους.
- 56 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι, ενώ ο κανονισμός 883/2004 αποσκοπεί να εξασφαλίσει στους πολίτες της Ένωσης που έκαναν χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων τη διατήρηση του δικαιώματος σε ορισμένες παροχές κοινωνικής ασφάλισης χορηγούμενες από το κράτος μέλος καταγωγής τους, η οδηγία 2004/38 επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής να επιβάλει στους πολίτες της Ένωσης, όταν δεν έχουν ή έχουν παύσει να έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου, θεμιτούς περιορισμούς σε ό,τι αφορά τη χορήγηση παροχών κοινωνικής προνοίας προκειμένου αυτοί να μην καταστούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής προνοίας αυτού του κράτους μέλους (απόφαση *Brey*, σκέψη 57).
- 57 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μνημονεύσει το δικαίωμα των εργαζομένων στην ελεύθερη κυκλοφορία και το συνακόλουθο δικαίωμα να λαμβάνουν παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Ο αναιρεσείων υπογράμμισε ότι μετεγκαταστάθηκε στη Λεττονία με σκοπό να επανενωθεί με την οικογένειά του. Καίτοι, όπως προεκτέθηκε, το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 εφαρμόζεται στα πρόσωπα που δεν ασκούν οικονομικές δραστηριότητες, επισημαίνεται ότι θα είναι επίσης εύλογο να

εξεταστεί το ζήτημα από την άποψη της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Στον αιτούντα χορηγήθηκε έντυπο E104 με πληροφορίες σχετικά με τις περιόδους ασφάλισης που κάλυψε ο ενδιαφερόμενος στο κράτος που χορηγεί το έντυπο. Επομένως, ο αναιρεσείων μπορούσε να είχε την ιδιότητα του εργαζομένου στην Ιταλία και, κατά τη μετεγκατάστασή του στη Λεττονία, να ασκήσει επίσης το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας ως εργαζόμενος. Επιπλέον, ο αναιρεσείων αναζήτησε εργασία αφότου μετεγκαταστάθηκε στη Λεττονία και τελεί σε σχέση εργασίας από τον Ιανουάριο του 2018. Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι, κατά τη μετεγκατάστασή του στη Λεττονία, ο αναιρεσείων δεν είχε (ή είχε παύσει να έχει) την ιδιότητα του εργαζομένου, δικαιολογείται η επιβολή, δυνάμει της οδηγίας 2004/38, όπως προεκτέθηκε, συγκεκριμένων περιορισμών στη χορήγηση παροχών, ούτως ώστε το πρόσωπο να μην καταστεί βάρος για το λεττονικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

- 58 Το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 και το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004 διευκρινίζουν το περιεχόμενο της **αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων** εις βάρος των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 18 ΣΛΕΕ. Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) προβληματίζεται για το ενδεχόμενο παραβίασης, στην υπό κρίση υπόθεση, της αρχής της ισότητας, δεδομένου ότι ο αναιρεσείων, ο οποίος είναι Ιταλός υπήκοος που άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, ευρίσκεται σε δυσμενή θέση σε σχέση με τους Λεττονούς υπηκόους και τα μέλη της οικογένειάς πολίτη της Ένωσης ο οποίος μετεγκαταστάθηκε στη Λεττονία για επαγγελματικούς λόγους.
- 59 Στην υπό κρίση υπόθεση, οι λεττονικές αρχές επισήμαναν ότι η προστασία των οικονομικών πόρων της Λεττονίας συνιστά θεμιτό σκοπό των περιορισμών όσον αφορά τη χορήγηση κοινωνικών παροχών. Ο σκοπός αυτός μπορεί να είναι θεμιτός, αλλά το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) έχει αμφιβολίες για το αν είναι αναλογικός στην υπό κρίση υπόθεση.
- 60 Εφόσον το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας αποτελεί, ως θεμελιώδης αρχή του δικαίου της Ένωσης, τον γενικό κανόνα, οι προβλεπόμενες στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 προϋποθέσεις πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς (απόφαση Brey, σκέψη 70· βλ. επίσης, κατ' αναλογία, αποφάσεις Kamberaj, σκέψη 86, και Chakroun, σκέψη 43) και τηρουμένων των ορίων που επιβάλλονται από το δίκαιο της Ένωσης και την αρχή της αναλογικότητας (αποφάσεις Baumbast και R, σκέψη 91· Zhu και Chen, σκέψη 32, και Brey, σκέψη 70).
- 61 Όταν εξετάζουν αν το πρόσωπο έχει καταστεί υπέρμετρο βάρος για την κοινωνική πρόνοια κράτους μέλους, οι εθνικές αρχές πρέπει να εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες οδηγίες που καθορίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα την υποχρέωση συνεκτίμησης των περιστάσεων κάθε περίπτωσης.

- 62 Όσον αφορά την εξατομικευμένη εξέταση με σκοπό τη συνολική εκτίμηση της επιβάρυνσης που θα αντιπροσώπευε συγκεκριμένα η χορήγηση της παροχής για ολόκληρο το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό σύστημα κοινωνικής προνοίας, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι η παροχή που χορηγείται σε ένα και μόνον αιτούντα δυσχερώς μπορεί να χαρακτηριστεί ως «υπέρμετρο βάρος» για ένα κράτος μέλος, κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, το οποίο θα μπορούσε να επιβαρύνει το συγκεκριμένο κράτος μέλος όχι κατόπιν της υποβολής μεμονωμένης αίτησης, αλλά κατ' ανάγκη μετά τη σώρευση όλων των μεμονωμένων αιτήσεων που θα του υποβληθούν (αποφάσεις Alimanovic, σκέψη 62, και Garcia Nieto κ.λπ., σκέψη 50).
- 63 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι τέτοιος αυτοδίκαιος αποκλεισμός, εκ μέρους του κράτους μέλους υποδοχής, των υπηκόων άλλων κρατών μελών οι οποίοι δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα από τη λήψη ορισμένης παροχής κοινωνικής προνοίας, ακόμη και για το χρονικό διάστημα μετά την προβλεπόμενη στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 τρίμηνη διαμονή, δεν επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής, στην περίπτωση που οι πόροι του ενδιαφερομένου υπολείπονται του ποσού αναφοράς που λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση της παροχής αυτής, να προβούν, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που απορρέουν, ιδίως, από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο 8, παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας, σε συνολική εκτίμηση της επιβάρυνσης που θα αντιπροσώπευε συγκεκριμένα η χορήγηση της παροχής αυτής για ολόκληρο το σύστημα κοινωνικής προνοίας σε συνάρτηση με τις ατομικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την κατάσταση του ενδιαφερομένου (απόφαση Brey, σκέψη 77).
- 64 Στην υπό κρίση υπόθεση, τόσο οι αρμόδιες λεττονικές αρχές όσο και τα ιεραρχικώς κατώτερα δικαστήρια εκτίμησαν ότι η συγκεκριμένη κατάσταση συνιστά καθ' εαυτήν υπέρμετρο βάρος για το λεττονικό σύστημα κοινωνικής προνοίας. Εντούτοις, λαμβανομένων υπόψη των συμπερασμάτων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργούνται αμφιβολίες όσον αφορά την εκτίμηση αυτή. Στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να εκτιμηθεί η συγκεκριμένη κατάσταση του αιτούντος, λαμβανομένων υπόψη, για παράδειγμα, του γεγονότος ότι ο αναιρεσείων μετεγκαταστάθηκε στη Λεττονία για να επανενωθεί με την οικογένειά του, ότι ο αναιρεσείων είχε εργαστεί στην Ιταλία και αναζήτησε εργασία στη Λεττονία και ότι έχει δύο ανήλικα τέκνα που εξαρτώνται από αυτόν, τα οποία έχουν τόσο την ιταλική όσο και τη λεττονική ιθαγένεια. Αυτό υποδεικνύει ότι ο αιτών έχει στενούς προσωπικούς δεσμούς με τη Λεττονία και τούτο δεν καθιστά εφικτή την αυτόματη εξαίρεση του αναιρεσείοντος από το σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.
- 65 Αξίζει να σημειωθεί ότι, όσον αφορά τις παροχές κοινωνικής προνοίας, κάθε πολίτης της Ένωσης μπορεί να ζητήσει να τύχει ίσης μεταχείρισης με τους πολίτες του κράτους μέλους υποδοχής δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 μόνον εφόσον η διαμονή του στο έδαφος του κράτους μέλους

υποδοχής πληροί τις προϋποθέσεις της οδηγίας 2004/38 (απόφαση Danov, σκέψη 69· Alimanovic, σκέψη 49, και Garcia-Nieto κ.λπ., σκέψη 38). Τίποτε δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση που εξαρτά τη χορήγηση κοινωνικών παροχών στους μη ασκούντες οικονομική δραστηριότητα πολίτες της Ένωσης από την ουσιαστική προϋπόθεση να πληρούν αυτοί τους απαιτούμενους όρους ώστε να έχουν δικαίωμα νόμιμης διαμονής εντός του κράτους μέλους υποδοχής (αποφάσεις Brey, σκέψη 44, και Danov, σκέψη 69· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σημείο 77). Πάντως, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε επίσης ότι ρύθμιση του τύπου αυτού δεν παύει να συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση. Κατά συνέπεια, για να δικαιολογείται, πρέπει να είναι πρόσφορη για την επίτευξη θεμιτού σκοπού και να μην υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού όρια (απόφαση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 76).

- 66 Στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αμφισβητείται ότι ο αναιρεσείων πληροί τις προϋποθέσεις διαμονής οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38. Εντούτοις, από τις διοικητικές αποφάσεις προκύπτει ότι το προαπαιτούμενο της νόμιμης διαμονής μετατρέπεται σε εμπόδιο, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό από το δικαίωμα σε παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως (υγειονομική περίθαλψη με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού). Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) έχει αμφιβολίες για το αν αυτό συνάδει προς τα προβλεπόμενα στην οδηγία 2004/38 και στον κανονισμό 883/2004. Με άλλα λόγια, τίθεται το ερώτημα αν το γεγονός ότι ο αιτών διαθέτει πλήρη ασφάλεια ασθένειας, η οποία είναι μία εκ των προϋποθέσεων της νομιμότητας της διαμονής που προβλέπεται στην οδηγία 2004/38, μπορεί να θεμελιώσει την άρνηση υπαγωγής του στο σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Ταυτόχρονα, γεννάται το ερώτημα αν οι περιορισμοί που θεσπίστηκαν για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων του λεττονικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας είναι πρόσφοροι ή υπερβαίνουν τα αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού όρια.
- 67 Επιπλέον, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα της **αντίστροφης δυσμενούς διακρίσεως** (*reverse discrimination*). Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τον νόμο περί χρηματοδοτήσεως της υγειονομικής περιθάλψεως, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εργάζεται θα είχε δικαίωμα σε δημόσια υγειονομική περίθαλψη. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο αναιρεσείων είναι σύζυγος Λεττονής υπηκόου που δεν άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, δεν αναγνωρίστηκε σε αυτόν δικαίωμα προσβάσεως στην υγειονομική περίθαλψη υπό την ιδιότητα μέλους της οικογένειας λόγω γάμου.
- 68 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί ότι, εάν ο ενδιαφερόμενος πολίτης της Ένωσης ουδέποτε άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας ενώ διαμένει ανέκαθεν στο κράτος μέλος της ιθαγένειάς του, τούτος δεν εμπίπτει στην έννοια του «δικαιούχου» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, οπότε η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται σε αυτόν (απόφαση McCarthy, σκέψη 39).

- 69 Κατά το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης επίσης, η ιθαγένεια της Ένωσης δεν αποσκοπεί στην επέκταση του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης επί εσωτερικών καταστάσεων που δεν έχουν κανένα σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης. Σε τέτοια περίπτωση, κάθε διάκριση εις βάρος υπηκόου κράτους μέλους πρέπει να διέπεται από τις νομοθετικές πράξεις της χώρας αυτής (απόφαση Land Nordrhein-Westfalen κατά Uecker και Jacquet κατά Land Nordrhein-Westfalen, σκέψη 23· βλ. επίσης αποφάσεις Garcia Avello, σκέψη 26· Schempp, σκέψη 20, και Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon, σκέψη 39).
- 70 Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί ότι στις περιπτώσεις που εμπíπτουν στον τομέα καθ' ύλην εφαρμογής του δικαίου ης Ένωσης περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτές που άπτονται της άσκησης των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγύεται η Συνθήκη και της άσκησης του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών (αποφάσεις Nerowska, σκέψη 26· Bidar, σκέψη 33, και Schempp, σκέψεις 17 και 18).
- 71 Εάν ένα πρόσωπο άσκησε ελευθερία την οποία του αναγνωρίζει η έννομη τάξη της Ένωσης και τούτο επηρεάζει το δικαίωμά του να λάβει παροχή προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρώς εσωτερικού χαρακτήρα και ως μη έχουσα κανένα σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση Nerowska, σκέψη 29).
- 72 Σε μια υπόθεση, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζοταν σε κατάσταση στην οποία το πρόσωπο που είχε ασκήσει το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία δεν ήταν ο ίδιος ο προσφεύγων, αλλά η πρώην σύζυγός του. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε, κατ' ουσίαν, ότι το γεγονός ότι άλλο πρόσωπο έκανε χρήση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση και ότι η κατάσταση στο σύνολό της δημιουργούσε επαρκή σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης είχε ως αποτέλεσμα να αναγνωρίζονται τα δικαιώματα αυτά και στον προσφεύγοντα (απόφαση Schempp, σκέψη 25).
- 73 Εν προκειμένω, η κατάσταση διαφέρει από εκείνη της προμνησθείσας υπόθεσης, δεδομένου ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που κατοχυρώνει η έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης άσκησε ο ίδιος ο αναιρεσείων, και όχι η σύζυγός του. Εντούτοις, όπως και στην προμνησθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί εσωτερική κατάσταση χωρίς κανένα στοιχείο σύνδεσης προς το δίκαιο της Ένωσης. Υπενθυμίζεται ότι απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας. Επιπλέον, το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) προβληματίζεται για το γεγονός ότι εν προκειμένω τίγονται σοβαρά όχι μόνο η ευρωπαϊκή ιθαγένεια του αναιρεσείοντος, αλλά και η ουσία των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν (το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία). Επομένως, όσον αφορά τον αναιρεσείοντα, καίτοι η σύζυγός του, Λεττονή υπήκοος, δεν άσκησε το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία, θα πρέπει

να εφαρμόζονται σε αυτόν οι ίδιες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες θα εφαρμόζονταν σε μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

- 74 Ως σύζυγος Λεττονής υπηκόου, ο αναιρεσείων θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί των ίδιων πλεονεκτημάτων με το μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που μετεγκαθίσταται στη Λεττονία για επαγγελματικούς λόγους.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ